

Madách Színház

A kolostorban —
középen Piros II-
dikó

Abélard és Héloïse

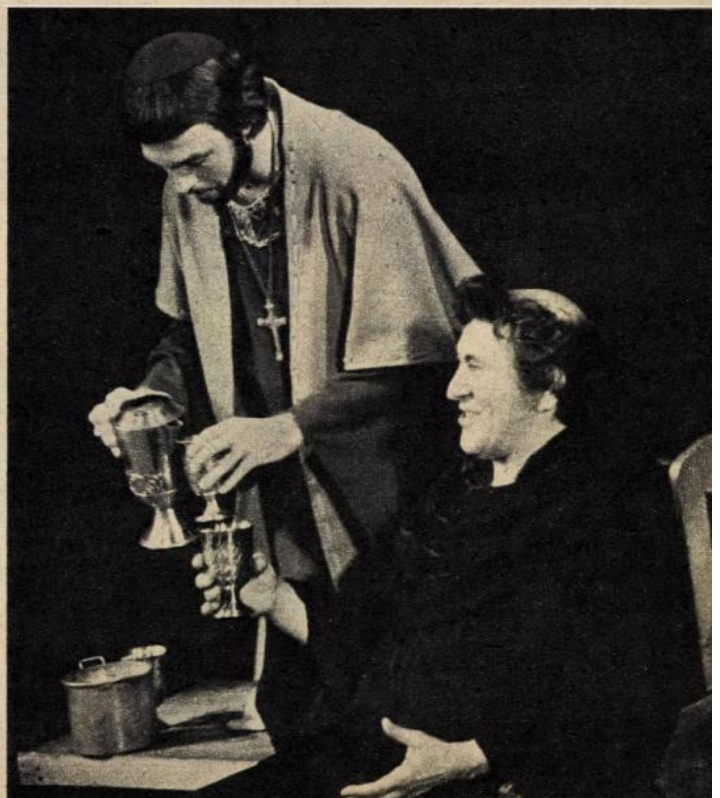
Huszi Péter és
Bessenyei Ferenc

Angol író, *Ronald Millar* írta meg a halhatatlan francia szerelmesek drámáját, hűséggel a tizenkettedik században történt eseményekhez, szépen, költőien. Azt is mondhatnánk, hogy afféle „darabszerű darab” ez, s csak arról szól, amiről szól; mondandója pedig a szerelem halhatatlansága, s a felvilágosult szellemiség küzdelme a megkövesedett babonák, betonba öntött dogmák ellen.

Abélard, a párizsi egyetem doktora, filozófus, az Amor sanctus lírikusa, az ifjúság bálványa örök szerelemre lobban a szép Héloïse iránt, aki művelt, tudnivágyó, önmagát és szerelmét büszkén vállaló, a századnál messzebb látó nő. Jelképpé magasodott szerelmük összenőtt a felvilágosultság fogalmával, s nemcsak azért, mert Pierre Abélard modernebb és szabadabb szellem volt, mint

százada, melyben élt, de mert mártírja is lett a szerelemnek és szabadságnak, mint előtte és utána olyan sokan mások. Abból alkalmasint felesleges általános következtetést levonnunk, hogy nem egyszerűen tudományos tevékenysége, hanem tragikus szépségű szerelme élteti emlékét csaknem évezrede; ebben ne lássuk a szerelem és tudomány konfliktusát. Együtt kell látnunk Abélard és Héloïse történetében a szerelem, s az érzelmeket is formáló felvilágosult szellem, a koránál modernebb gondolkodás szárnyalását — a két szerelmes tragédiájában a szüntelen küzdelmet a törpe maradiság és dogmatikus békaszemlélet ellen.

Millar ezzel az egyértelműséggel, érzelmi gazdagsággal és gondolati tisztasággal írta meg színművét, újabb adalékkal egészítvén

Husztai Péter és Piros Ildikó

Szalay Edit és Timár Béla

ki a halhatatlan szerelmek Villontól a mai költőkig érő irodalmi megörökítését. *Vajda Miklós* hatásosan drámai és szenvedélyesen lírai fordításában szólalt meg az *Abélard és Héloise* magyar színpadon.

S igen rangosan szólalt meg; *Kerényi Imréné* alighanem eddigi legérettebb rendezését láttuk a Madách Színházban. A messze ködlött kor szigorú, fojtogató atmoszféráját éppoly kitűnően árasztja a játék. *Szinte Gábor* mesteri, szép, jól bejáráható színpadán, mint a szerelmesek kitörési vágyát és küzdelmét a dogmatikus világból. Ebben a hiteles légkörben remekül egyénített jellemek küzdenek meg korral és egymással, s a rendezői elemzés ezt a küzdelmet felforrósodó cselekvésben fejezi ki. Szép, nemesen tiszta előadás ez, melyet, kivált az első részben még nem érzünk mindig eléggé tempósának; olykor a rendező a kelletténél többet időz a szolozmázásnál, s az egyébként jó sziluettjátéknál. Igen jól használja viszont *Petrovics Emil* magvas, korfestő, szép zenéjét, s *Hruby Mária* gazdagon árnyalt kosztümjeit. A színészi játék harmóniája (s ezen belül jó néhány nagyformátumú alakítás) vall még *Kerényi* kiváló munkájáról.

Husztai Péter megragadó egyénisége most új színeket kap s ad *Abélard* sze-

repében: egész életet tár fel, s túl azon, hogy egy okos, messzenéző szellemet annak történeti alakjában is, drámai funkciójában is híven kelt életre, olyan megrendítően fejezi ki a szellem és a szerelem csodáival küzdelmét, hogy mélyen átérezzük tragédiáját. Nem a híressé vált jelképet, hanem a gyötrődő, gondolkodó embert mutatja fel nagyszerű játékában. *Piros Ildikó* nem láttuk még ennyire teljesnek. A színésznő sugárzása a belső és külső szépség összhangjából fakad; elhiteti velünk *Héloise* megalázottságában is győzelmes szerelmét, s töretlennek, szabadon szárnyaló szellemnek, erősnek és fenségesnek mutatja az olykor még *Abélard*nál is nagyobb formátumú *Héloise*-t.

A címszerepeken kívül van itt egy kisebb méretű szerep, a *Notre Dame* kanonokja: — ezt *Bessenyei Ferenc* emeli abszolút főszereppé. A Tejesember és *Othello* remekbeformálása után újra egy nagy *Bessenyei*-alakítás; fejedelmi színészegyéniségét adja a kanonok sokszínű figurájához. Pompás elemekből gyúrja hatalmassá; vannak ebben a mesteri játékban rabelais-i színek, epikureus ízek és balzac-i és france-i pillanatok — vagyis: szélesen áradó humor, nagyszivű érzelemgazdagság, óriási indulatok, hunyorgó ravaszság és vergődés a tétellek meg az igazság között. *Lázár Mária* fejedelemszszonya is színészi remeklés; a méltóságos és kegyes borisszaság árnyaltan emberi vegyülete tölti meg a színésznő telivér, karakterisztikus, csipetnyi jellemvonásokból teremtett alakítását. *Dayka Margit* egy epizódban villantja fel nagy színésznői habitusát, szivrajzó és lélekmutató tehetségét. Igen jó *Timár Béla* lantos szolgája; sokrétűen rajzolja meg a figurát, annak gyengéit, s emberi drámáját. Kitűnő villanás *Szalay Edité*, egy szajha szerepében, önleleplező figura *Arva János* ostobán maradi papja, csupa szenvedély alakot teremt *Kalocsai Miklós*, hiteles, jó *Koltai János* kanonokja, *Garics János*, *Papp János*, *Nagy Anna*, *Kelemen Éva* és a többiek egy-egy epizódja. Szép színházi este volt, sok forró pillanattal, a költészet sugárzásával, a dogmákat legyűrő szerelem halhatatlan erejével. Nem a szerelmesek sírfeliratát írnam az előadás mottójaként, inkább ezt: *hinnünk kell a szerelem és a szabad szellem világot formáló erejében.*

Demeter Imre

(MTI fotó, Keleti Éva felv.)